

Reykjavík 3. desember 2020

Umsögn um tillögu til þingsályktunar um menntastefnu árin 2020–2030

Hér á eftir fer umsögn sem undirritaður, framkvæmdastjóri IÐMENNTAR ses. (kt. 501083-0389) sem einnig er rekstrarfélag IÐNÚ útgáfu, gerir við ofangreinda tillögu um menntastefnu árin 2020–2030. Umsögnin er efnislega samhljóða fyrri umsögn, dagsettri 3. mars 2020, sem var send inn í samráðsgátt stjórnvalda þegar drögin að þessari stefnu voru kynnt. Athugasemdir okkar og ábendingar eru því hér með sendar aftur og afstaða okkar ítrekuð.

A.1. Nám við allra hæfi

Eins og staðan er núna má segja að jöfn tækifæri til menntunar séu ekki til staðar á framhaldsskólastigi fyrir öll börn á Íslandi. Flestir hefja sitt nám í framhaldsskóla við 15-16 ára aldur og teljast því börn til 18 ára aldurs. Þrátt fyrir það þurfa þessi börn og fjölskyldur þeirra að greiða allan kostnað sem þarf til námsefniskaupa í framhaldsskóla. Sá kostnaður er mismunandi eftir námsleiðum en er sérlega íþyngjandi í iðn-, tækni- og verknámsgreinum þar sem ýmiskonar áhaldakostnaður bætist við bókakaupin. Þar með er það ekki á allra færi að hefja nám í slíkum greinum þar sem margir hafa hreinlega ekki efni á því. Af þessum ástæðum sitja ekki allir við sama borð varðandi nám við allra hæfi.

Eftir að Finnar ákváðu að frá og með næsta ári 2021 myndi ríkið yfirtaka kostnað vegna námsbóka í framhaldsskólum þar í landi þá eru íslenskir nemendur þeir einu á Norðurlöndum sem þurfa sjálfir að standa straum af kostnaði fyrir námsgögn í framhaldsskóla. Þessi staða er ekki boðleg íslenskum nemendum. Mikilvægt er að íslenskir nemendur í framhaldsskólum sitji við sama borð og kollegar þeirra á Norðurlöndunum og jafnræðis sé gætt milli þeirra innanlands. Við teljum að afar brýnt sé að tengja þá vinnu sem núna er í gangi hjá Velferðarvakt Félagsmálaráðuneytisins við þessa menntastefnu hvað þetta varðar. Sjá nánar hér: <https://www.stjornarradid.is/verkefni/felags-og-fiolskuldumal/velferdarvaktin/frettir/stok-frett-velferdarvaktar/2020/03/03/Velferdarvaktin-Jafnt-adgengi-ad-nami-og-baett-thionusta/>

Til þess að uppfylla það markmið sem sett er fram undir þessum lið menntastefnunnar um að allir finni sig í menntakerfinu teljum við að það sem lagt er til hér sé afar mikilvægt skref í þá átt.

E.2. Aðalnámskrár sem styðja við menntastefnu

IÐNÚ útgáfa hefur nýlega hafið útgáfu og sölu vefbóka fyrir framhaldsskóla, sjá www.vefbok.is sem eru gagnvirkar kennslubækur á rafrænu formi. Til þess hefur IÐNÚ þýtt og aðlagð danskan vefbókarhugbúnað frá útgáfunni Systime. Mikil áhersla var lögð á að þýða viðmót vefbókarkerfisins og innleiða íslenskan talgervil í ljósi samfélagslegrar umræðu um varðveislu íslenskrar tungu.

Vefbækur henta vel fyrir námsefni í slíkum greinum þar sem útgáfa þess takmarkast ekki af prentuðum lager bóka. Afar auðvelt er að uppfæra efni þeirra samhliða þróun námsefnisins auk þess sem hægt er að tengja allskyns gagnvirk efni við vefbækurnar, t.d. skýringarmyndir og skýringarmyndbönd.

Hér getum við líka litið til nágretta okkar í Danmörku, Systime útgáfunnar, sem hafa um 10 ára skeið gefið út vefbækur fyrir framhaldsskóla og hefur sá útgáfumiðill reynst mjög vel þar í landi. IÐNÚ útgáfa hefur verið í samstarfi við Systime og námsbókaútgáfu í Grænlandi og Færeyjum varðandi útgáfu námsbóka á vefbókarformi. Þannig hefur IÐNÚ reynt að fylgja framþróun og nýsköpun í skólastarfi með erlendu samstarfi og lagt mikla vinnu í að kynna vefbækur og möguleika þeirra fyrir framhaldsskóla á landinu.

Vefbækur skjóta stoðum undir þróun fjar- og dreifináms þar sem þær eru aðgengilegar á vefnum og það eina sem þarf til að komast inn í námsefnið er nettengd tölva eða snjalltæki. Möguleiki er að tengja vefbækur við námsumsjónarkerfi svo nemendur hafi gott aðgengi að öllum námsgögnum á einum stað.

Þær fjórar vefbækur sem þegar eru komnar út hjá IÐNÚ útgáfu hafa þegar verið tilraunakenndar í framhaldsskólum og endurgjöf nemenda og kennara notuð til að bæta bæði innihald, umgjörð og efnistöð. Mikilvægt er að halda áfram með þessa vinnu og þróa þessa útgáfu og aðlaga frekar að íslenskum aðstæðum.

Í þessum lið menntastefnunnar er tekið fram að áhersla verði lögð á að nemendum bjóðist fjölbreytt námsgögn sem taka mið af stafrænni þróun og margbreytileika nemenda. Þannig höfum við m.a. þróað útgáfu vefbóka okkar sem taka svo mið af stafrænni þróun og falla þannig vel að þessum áherslulið. Vefbækur eru í takt við tæknilega þróun og tengdar neti upplýsinga sem er í samræmi við heimsmynd nemenda samtímans. Vefbókarkerfið er þannig sett upp að námið verður einstaklingsmiðað og hentar því vel margbreytilegum nemendahópum.

Til að tryggja gæði náms og hæfni nemenda í framhaldsskólum til framtíðar er nauðsynlegt að taka námsefni inn í mengið þegar námskrár eru til umræðu. Námsefni er órjúfanlegur hluti af námskrárgerð og nú þegar framhaldsskólar landsins hafa frjálsar hendur um framkvæmd hennar hafa skapast mikil vandræði fyrir útgefendur námsefnis.

C.6. Sköpun og gagnrýnin hugsun

Inni í vefbókunum er möguleiki sem nefnist „Segðu hvað þér finnst“, þar sem notendur geta sent inn athugasemdir beint til útgefanda. Þannig verða nemendur virkir þátttakendur í útgáfuferli námsefnisins og geta þar með haft áhrif á uppsetningu og þróun þess. Jafnframt hafa þeir áhrif á námsumhverfi sitt sem stuðlar að meiri áhuga, sjálfstæði og ábyrgð.

Þessi áhersluliður gefur svo tilefni til að minna á að afar mikilvægt er að endurskoða og endurskipuleggja frá grunni fyrirkomulag námsbókaútgáfu fyrir grunnskóla. Aftur skal bent á samanburð við hin Norðurlöndin en þar er hvergi að finna það fyrirkomulag sem hér ríkir að öll útgáfa námsbóka fyrir grunnskólastigið sé rekin með ríkisrekinni einokun sem Menntamálastofnun er falið samkvæmt lögum. Þetta teljum við að sé ákveðin ógn við prent- og tjáningarfrelsi þegar sjálfstæðum útgefendum og höfundum þeirra er meinaður aðgangur að þessum markaði. Þetta fyrirkomulag er einnig ekki gott fyrir íslenska grunnskólanemendur þar sem hætta er á að ríkisrekin útgáfa leiði til einsleitni og lítill hvati er til þróunar og nýsköpunar við námsefnisgerð. Við teljum líka að íslenskir grunnskólar eigi rétt á því að hafa

aðgang að þeim fjölbreytileika, sköpunarkrafti og þekkingu sem er til staðar hjá öllum þeim fjölmörgu aðilum sem standa fyrir utan vegg Menntamálastofnunnar. Þannig gæti vefbókarhugbúnaðurinn okkar líka nýst fyrir nemendur grunnskóla, sérstaklega efri bekkjum, ef að fyrirkomulaginu yrði breytt.

E.1. Ábyrgð og samhæfing þjónustukerfa

Þar sem samstarf, skýr ábyrgð og samþætting innan og milli kerfa er rauður þráður menntastefnu teljum við að ofangreindar athugasemdir okkar og ábendingar styðji vel við þetta ákvæði. Samábyrgð ríkis um framkvæmd og gæði í starfsemi framhaldsskólanna liggur þannig í því að tryggja jafnan aðgang íslenskra barna að framhaldsnámi, óháð stétt eða stöðu, með því að greiða námsgögn upp að 18 ára aldri. Auk þess munu gæði námsins aukast ef samræmi er í námskrám framhaldsskóla og á það bæði við um bóknám og iðn-, tækni og verknám. Allt þetta mun leiða af sér betra viðskiptaumhverfi fyrir námsbókaútgáfur sem hafa þá aukið tækifæri til þess að gefa út vandaðra námsefni sem er uppfært reglulega og í takt við þróun samfélagsins.

Virðingarfyllst,

Heiðar Ingi Svansson,
framkvæmdastjóri